

Lästips om Hamlet

Det lär tryckas mer än 200 böcker och artiklar om *Hamlet* varje år. Ett bra sätt att få en överblick över allt det som skrivits är att läsa någon av de kritiska utgåvorna av pjäsen.

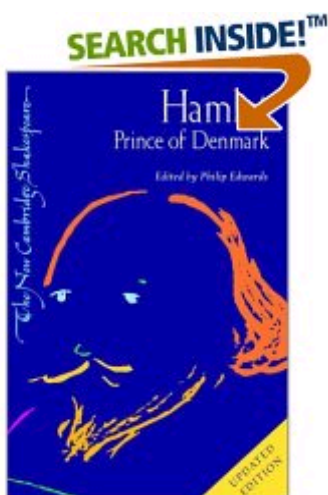
OXFORD WORLD CLASSICS (redaktör G R Hibbard 1987) *New Cambridge Shakespeare* (redaktör Philip Edwards 1985) och *Arden 2* (redaktör Harold Jenkins 1982) är alla uppbyggda så att de arbetar samman texterna från quarto 2 och folion, *Arden 3* (redaktörer Ann Thompson, Niel Taylor 2006) återger endast texten från andra quarten. Samtidigt kom dock samma redaktörer med quarto 1 och folion i en separat (inbunden och mycket dyr) volym.

I alla dessa utgåvor får man en utmärkt genomgång av pjästextens historia. Oklarheter problematiseras, besvärliga och/eller alderdomliga ord förklaras. Ingen av dem ger dock någon utförlig historik över pjäsens öde på scen. Det hittar man i stället i Robert Hapgoods bok i serien *Shakespeare In Production* (1999). Den innehåller också hela pjästexten.

PÅ SVENSKA FINNS TVÅ RELATIVT moderna översättningar: Britt G Hallqvists (Ordfront 1986) och Sture Pyks (Fischer 2003). Hon har utgått från Jenkins text i *Arden 2*. Vilken han använt framgår inte i boken. På teatern är det nästan alltid Hallqvist som kommer till användning.

Många skådespelare har skrivit om sitt arbete med olika roller i *Hamlet*. Lättast att få tag i är Laurence Oliviers bok *On Acting* (1986). Där skriver han om sitt arbete med titelrollen både på scen och film, och berättar om hur influerad han var av freudianska tolkningar. Det var kanske därför som den 41-åriga Olivier för filmen valde den 28-åriga Eileen Harrie till Gertruds roll. John Gielgud, som spelade Hamlet i ett halvdussin uppsättningar mellan 1929 och 1946, samt regisserade tre, ägnar några sidor åt pjäsen i sin bok *Shakespeare – Hit Or Miss* (1991).

I serien essäsamlingar *Players of Shakespeare* har Michael Pennington (del 1), Philip Franks (del 3) Simon

New Cambridge Shakespeare (redaktör Philip Edwards 1985). På www.amazon.co.uk kan man se innehållsförteckning och lite till i en hel del böcker

Hussel Beale (del 5) skrivit om sina gestaltningar av prinsen 1980, 1987 respektive 2000. Francis Barber skrev om Ofelia 1984 (del 3) och Tony Church om Polonius 1980 (del 1).

Performing Shakespeare's Tragedies Today. The Actor's Perspective (redaktör Michael Dobson 2006) innehåller tre Hamletartiklar. Greg Hicks berättar om Valnaden, förste skådespelaren och dödgrävaren som han gjorde 2004, Imogen Stubbs om Gertrud 2004 (annan uppsättning) och Samuel West om Hamlet (2001).

I Margit Siwertz biografi *Lars Hansson* (1947) ägnas sex sidor åt Lars Hanssons gestaltning av prinsen på Dramaten 1942. Här finns både Hanssons egna ord och citat ur recensioner. Karin Helanders *Teatern korsväg* (2003) anslår åtta sidor åt Bengt Ekerots Hamlet-uppsättning i Göteborg 1953. Där gjordes huvudrollen först av den 26-åriga Per Oscarsson. När denne plötsligt för-

Britt G Hallqvists översättning. (Ordfront 1986)

svann (på fotvandring ned genom Europa) hoppade Ekerot in. Gertrud hade spelats av Kerstin Rabe, men hon var bara ett år äldre än Ekerot och han hade svårt att se henne som sin mor. Istället fick Göteborgs stadsteaters nya chef Karin Kavli (1906-1990) ta över rollen.

Per Lindbergs biografi över sin far August har rätt mycket material om dennes många Hamlet-gestaltningar. Dessa kan man även läsa om i Ulla-Britta Lagerrots studie "August Lindberg - - traditionsbrytare på Dramaten" som ingår i *Den svenska nationalscenen. Traditioner och reformer på Dramaten under 200 år* (redaktör Claes Rosenqvist, 1988).

Gunnar Sjögren (1897-1979) var civilingenjör, men hans stora intresse för Shakespeare och dennes tid gjorde honom under 1960 och 70-talet till vårt lands främsta expert på dramatikern. Han var lika intresserad av historien som av pjäsernas liv här och nu på scen. I *Hamlet the Dane* (1983) samlas tio av hans essäer om pjäsen. Göran Avéns studie "Hamlet på Kungl. Teatern 1919" fördjupar sig på 25 sidor i Stockholms-premiären på pjäsen. Den återfinns i *Nya teaterhistoriska studier* (1957), där man också återfinner Christer Topelius uppsats "Maria Charlotta Erikson: Stil - behag - kvickhet". Hon efterträdde 1820 den 41-åriga fru Åbergsson som Ofelia i Kungliga Teaterns uppsättning. Själv var hon 26 och eftersom samtidigt 19-åriga Olof Ulrik Torslow tog över titelrollen från herr Ibergsson sågs det som att en ny generation kom fram.

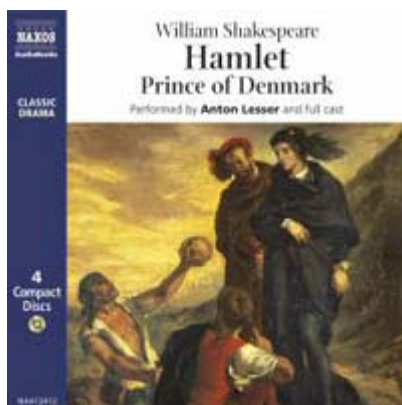
Margreta de Grazia går i *Hamlet Without Hamlet* igenom pjäsens öden genom sekterna och klargör hur kraftigt synen på pjäsen och dess huvudperson växlat genom seklen, både på scenen och i litteraturen. Martin Dodsworth fokuserar på texten i sin bok *Hamlet Closely Observed* (1985). Den gör skäl för titeln, det här är en synnerligen intensiv och kunnig närläsning.

Text: Kent Hägglund

Lyssna på Hamlet

Det finns många bra audioversioner av Hamlet. John Gielgud gjorde prinsen 1957 i en inspelning av hela texten, för grammofonskiva. Den är litet stel, betydligt bättre är en 90 minuters direktsänd radioföreställning som han gjorde med stor studio publik i USA 1951. Den är litet svår att få tag i, men kan sökas under rubrikerna United States Steel Hour/Theatre Guild on the Air/Pearl.

I Caedmons serie med alla pjäser-na finns en version från 1963 med Paul Scofield i titelrollen. Kenneth Branagh gjorde en all star-version för BBC 1992. Han själv gjorde prinsen, Derek Jacobi Claudius, Judi Dench Gertrud, John Gielgud välnaden. I

Hamlet på Naxos kan köpas på www.amazon.co.uk för ca £11 + porto eller laddas ner i Mp3 för £11.90 (se www.naxosaudiobooks.com/PAGES/412412.htm)

Archangels version (sent 1990-tal) spelade Simon Russel Beale Hamlet.

Text: Kent Hägglund

Min favorit – vid sidan av Gielgud 1951 – är utgiven i serien Naxos Audio Books 1997, med röstmästaren Anton Lesser som prins och Emma Fielding som en ovanligt mogen och saklig Ofelia.

Alf Sjöbergs radiouppsättning från 1960 gavs ut på kassett kring 1990, och kan återfinnas på bibliotek och loppmarknader. Den går inte av för hackor, med Ulf Palme i huvudrollen, Inga Tidblad som Gertrud, Jan Malmström som Laertes, Erland Josephson som Rosenkranz, Helge Skoog som budbärare och Sven-Bertil Taube som hövitsman. För att bara nämna några.

Hamlet - dikt av Selma Lagerlöf

(tryck i Dagny) (Hamlet. Hr Lindberg) 1886

För scenens under fäldes nyss ridån;
Mordlysten tragedi har gått till ända;
Men i ditt minne dröjer än måhända
De djupa tankars underfulle son.

Du minnes ord af vanvett, ord af hån.
Ord af förtviflan, ord, som kärlek tända,
Ord, som likt blixtar syndarns hjerta blända.
De för ett ordhaf med dig derifrån.

Men det, som mest dig fångslar, är hans qual.
Han lider, älskar, hatar blott med ord,
Då ensamt handling lissar själens smärta.

O, lär dig misskund med de tusental.
Som dådlöst vandra fram på bragdrik jord
Med ordets Hamletsbörd på sitt hjerta!

Selma Lagerlöf var en flitig teaterbesökare när hon gick på Kungliga Högre Lärarinneseminariet i Stockholm 1882-85. Och inte nog med det, hon återgestaltade sina teaterupplevelser i sonetter. De flesta förblev opublicerade, men fyra trycktes i tidskriften *Dagny* 1886. Bland dessa var ovanstående dikt, som hon skrev efter att ha sett August Lindberg på Dramaten 1884.

Den som vill veta mer om Selma Lagerlöfs tidiga skapande där Shakespeare var en viktig influens – bör läsa Lisbeth Stenbergs starka doktorsavhandling *En genialisk lek. Kritik och överskridande i Selma Lagerlöfs tidiga författarskap* (2001).